

- AKİDE – AKAİD -

İslami - Kavram – Çalışması

İç n d e k i l e r

AKİDE-AKAİD.....	1
Akide Nedir?.....	2
Kavram Olarak Akide:.....	3
Akide ve Şariat İlişkisi:.....	4
Akaid İlminin Konusu.....	5
Akaid İlminin Önemi ve Gayesi.....	6
İ'tikad Esaslarının Değişmezliği.....	7
Akaidde Ölçü (İslam Akaidinin Kaynakları -Delilleri-).....	8
İnsan İlişkilerinde İncanın Belirleyici Rolü.....	9
Müminin İnsanlara Karşı İçsel Tutumu.....	10
1. Muvâlât:.....	11
2. Hazer:.....	12
3. Müsâleme:.....	13
Müminin İnsanlar Hakkındaki Kanaatı.....	14
1. Tahsîn:.....	15
2. Te'vîl:.....	16
3. Tefsîk:.....	17
4. Tekfîr:.....	18
Sonuç:.....	19

—DERLEME—

Ebu Abdulmumin Tekin. bin Muharrem.el-Kayseri

— E- M A İ L —

tekin_mihci@hotmail.com

AKİDE-AKAİD

Bir şeye inanmak, bir kimseyi veya bir haberi tasdik etmek ve kabul ile ona sadık kalmak; inanış tarzı, inanma şekli, telâkki tarzı. İtikâdla iman eş anlamlı olup, teslim ve boyun eğme anlamını da kapsarlar. Bir terim olarak imân ise; Allâh'u Teâlâ'nın dinini kalb ile kabul etmek yani Rasûlullah (s.a.s.)'ın bildirdiği şeyleri kesin bir şekilde kalben tasdik eylemektir. İman asıl bu tasdikten ibâret ise de, tasdik edilen şeyleri, dil ile ikrâr etmek, bunlar hakkında şehâdette bulunmak da gereklidir. İmanını kalbinde gizleyen kimse Allah nezdinde mümin sayılırsa da; imanını dil ile veya davranış ve amelleriyle açığa vurmazsa, durumu insanlarca bilinemez ve onun müslüman olduğuna hükmedilemez.

Allah'u Teâlâ imana delâlet eden bir takım alâmet ve şartlar ortaya koymuştur. Bunlar İslâm'ın şartları dediğimiz; kelime-i şehâdet, beş vakit namaz, zekât, oruç, hacc vb. hususlardan ibârettir. Bu alâmetler kimde görülürse, o kimsenin mü'min olduğuna hükmedilir ve namazda imam olmak, müslüman bir kadınla evlenmek, cenâze namazı kılmak gibi dünyaya ait hükümler kendisine uygulanır. Bu ameller imana güç verir: İmanın kalpteki nûrunu artırır; insanı azaptan kurtarır; Allah'ın lûtf ve yardımlarına ulaştırır.

İslâm ise sözlükte, itâat, boyun eğme, bir şeye teslim olma anlamlarına gelir. Terim olarak; Allah'u Teâlâ'ya itaat etmek, Hz. Peygamber'in din adına bildirmiş olduğu şeyleri kalb ile tasdik, dil ile ikrar etmek ve güzel bulmaktır. İslâm, din anlamında da kullanılır. Allah'ın dinine, yalnız "din" denildiği gibi "millet, şerîat, İslâm ve İslâm dini" de denir. Bazan İslâm, iman anlamında da kullanılır.

Hız. Ömer b. el-Hattâb şöyle anlatıyor: "Bir gün Allah'ın Resulu'nün yanında idik. Beyaz elbiseli, siyah saçlı bir adam çıkageldi. Üzerinde yolculuk izi yoktu, ama hiçbirimiz kendisini tanıımıyorduk. Hız. Peygamber'in önünde diz çöküp oturdu. Dizlerini onun dizlerine dayadı. Ellerini de Allah'ın Rasûlü'nün dizlerinin üzerine koyup sordu:

"- İslâm nedir? bana anlat" Allah'ın Resulu cevap verdi: *"İslâm Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in, Allah'ın elçisi olduğuna inanman, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan orucunu tutman, gücün yeterse Hacca gitmendir"*

"- Doğru söyledin, peki iman nedir?" - *"İmân, Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe ve kadere, kaderin hayır ve şerrin Allah tarafından yaratıldığına inanmandır."*

"- Doğru söyledin. İhsan nedir?" - *"İhsan, Allâh'ı görüyormuşsun gibi ona ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da O seni görüyor."*

Bu sorulardan sonra kıyâmet alâmetlerini de soran adam kalkıp gitti. Arkasından baktılar, hemen ortadan kaybolmuştu. O'nun kim olduğunu merak eden ashâb-ı kirama Allah Rasulu şöyle buyurdu: *"O Cebrâil idi, size dininizi öğretmek için geldi."*¹

İmanda dil ile ikrâr asıl rûkûn olmadığı için, dilsizlik veya zor karşısında kalma gibi bir özür hâlinde şart olmaktan çıkar. Zor karşısında gönülden değil, fakat sadece dili ile inkâr eden kimse imandan çıkmaz. Nitekim Ammâr b. Yâsir'e müşrikler işkence

¹ Buhâri, İman, 37; Müslim, İman, 13.

ettiklerinde, o da tahammül edemeyerek diliyle inkâr etmişti. İşkenceden sonra Allah Resulu'nün yanına geldi. Sahâbeler, Ammâr'ın dinden çıktığını söylediler. Ammâr ağladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "*Ammâr'ın vücudu bütün zerrelere kadar iman doludur.*" Sonra Ammâr'a dönerek; "*Yine seni zorlarsa inkâr et*" buyurdu.

İmân icmâli ve tafsili olmak üzere ikiye ayrılır.

1) İcmâli iman: Hz. Peygamber'in Allah tarafından getirip haber verdiği şeylere toptan inanmak, yani, O, ne tebliğ etti ise hepsi haktır, diyerek topluca tasdik etmektir.

2) Tafsili (ayrıntılı) iman: Hz. Peygamber tarafından tebliğ olunan şeyleri birer birer bilerek tasdikte bulunmaktır. Küfürden kurtulmak için icmâli iman yeterli ise de, namaz, oruç vb. ibâdetleri öğrenip tasdik ve edâ etmek sûretiyle imanını kemâle erdirmek her müslümanın borcudur.

İmanın sağlam ve geçerli olması için şu üç şart gereklidir:

1) İman ye's hâlinde olmamalıdır. Yani Allah'ın azâbını gözüyle gördükten sonra iman sahîh olmaz. Bu yüzden son nefeste iman eden münkîrin imanı kabul edilmez.

Kur'an-ı Kerim'de "*Azâbımızı gördükleri vakit edecekleri imanları, kendilerine bir fayda verecek değildir*" (Mü'min, 40/85) buyrulur.

2) Mümin, dinden olduğu kesin olan bir şeyi inkâr veya tekzib etmemelidir. Buna göre bir kimse, bütün peygamberleri tasdik ettiği halde Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr etse mü'min sayılamayacağı gibi; kesin bir farzı inkâr etmek veya kendi isteğiyle puta tapmak gibi bir Allah'ı yalanlama emâresiyle de dinden çıkar. Çünkü iman bir bütündür, parçalanamaz. Dinden bir şeyi inkâr etmek bütün dîni inkâr demek olur.

Ashâb, Tevhid'e imanlarının şuuruna varmakla birlikte iç dünyalarından başlayıp yakın çevrelerine yayılan ve gittikçe genişleyen bir mücadele içerisinde kendisini buluveriyordu. Böyle bir mücadele içerisinde olmayıpta kendileri için gayet tabii, kaçınılmaz ve hatta imanlarının hiç de garipsemedikleri bir sonucu olarak görüyor, değerlendiriyorlardı. Sâhibini ileriye atmayan, meydana çıkarmayan, küfürle, câhiliyye ile Firâvnî ve tağutî düzen ve müesseselerle, konum ve şartlarına uygun mücadele içerisinde itmeyen bir iman, en azından küllenmiş bir imandır, yahut henüz derinlik kazanmamış, boyutlarında eksiklikler taşıyan bir çeşit inanıştır.

Diğer taraftan İslâm'ın günümüz açısından uygulanabilirliği konusunda şüphe ve tereddütler taşımak da iman ile bağdaşmaz. Bu en azından yüce Rabbimiz'in görüneni, görünmeyeni, geçmiş ve geleceği bileceğine inanmak gereği ile çelişir. Allah'ın Şeriatı'nın herhangi bir zamanda yeterli geleceğinde şüphe içerisinde olmak, Allah'ın sıfatlarında şüpheye düşmek demektir. Allah hakkındaki bir şüphe ve tereddüt ise, mâhiyet ve boyutu ne olursa olsun, kişiyi imandan çıkartır.

Mümin, iman ettiği nizâmın bütün hükümleriyle her zaman ve mekânın değişmez, mutlak doğru ve insanlığı bunalımlardan uzaklaştıracak, mutluluğa kavuşturacak, insanı insana kölelikten, kendi nefsine ya da herhangi bâtil bir kuvvete tapmaktan, onun boyunduruğuna girmekten kurtarabilecek yegane nizâm olduğuna inanmak ve bunun ilmî

bakımdan tartışılmaz bir gerçek olduğunu ispat etmek cehdine sürekli sâhip olmalıdır. Bunun yanında; böyle bir nizâmı da arzın herhangi bir yerinde ve kendisini merkez kabul ederek hemen kendisine en yakın parça üzerinde egemen kılmakla yükümlü olduğunu bilmekten, bunun için sây-ü gayrette bulunup bulunmamaktan sorumlu tutulacağı şuûruyla kesintisiz bir cehd içerisinde olmakla vazîfelidir. Bu onun temel sorumlulukları arasında yer alır.

3) Dinin bütün hükümlerini beğenerek kabul ve hiç bir hükmü küçümsemeden ifâya çalışmaktır. Dînin bazı emir veya yasaklarını hafife almak; bazı hükümlerini beğenip de bazılarını beğenmemek, insanı dinden çıkarır.

İmanın faydalı olabilmesi için, ömrün sonuna kadar aynen korunması da şarttır. Çünkü itibar sonadır. Bu yüzden İslâm bilginleri "imanın korunması, kazanılmasından güçtür" derler.

İmanın geçerli olabilmesi için, onu mutlaka dayandığı delilleriyle öğrenmek şart değildir. Delîl aramaksızın (taklîd yoluyla) edilen iman da sahih ve makbûldur. Ancak mümkün olduğu kadar bir şeyin delîlini tetkîk etmek ve delil getirmek farz olduğundan onu terkedenden günahkâr olur.

İnsanlar tasdik ve inkâr bakımından üçe ayrılır:

1) Mümin: İslâm'ın itikâd esâslarına ve hükümlerine tamamıyla inanan ve bunların gereğini yapmaya çalışan kimse tam mümin ve Müslim'dir.

2) Kâfir: Allah'a ve peygamberine inanmayan ve dinden olduğu kesin olan bir hükmü inkâr eden kimsedir.

3) Münafık: Dıştan inanmış görünüp, içinden inkâr eden de münâfıktır. Yüce Allah Nisâ Sûresi 45'inci ayetinde münâfıkların cehennemden en aşağı tabakasında bulunacaklarını bildirmektedir.

İman ile amel arasında sıkı bir münâsebet vardır. Amel imanın muhafazasını sağlar ve onu kuvvetlendirir. Ancak amel imandan bir cüz' sayılmamıştır. Yani inanıp da dini emirleri yerine getirmekte ihmâl gösteren kimse imandan çıkmaz. Namaz kılmayan, oruç tutmayan, eğer imanında bir bozukluk yoksa yine mümindir, ama isyânından dolayı Allah'ın azâbına müstehâk olur. Allah dilerse onu affeder, dilerse cezalandırır.

Sonuç olarak iman, kalbe dikilen bir ağaç ise, ibâdet de onun suyu ve gıdasıdır. İman ağacının büyüüp gelişmesi için onu ibâdet ve itaat suyu ile beslemek gerekir.²

Dînin temel hüküm ve prensiplerini özlü bir şekilde anlatan kâide ve düstûrlar. Akâid kelimesi inanç anlamına gelen "Akide" kelimesinin çoğul şeklidir. Kesin olarak inanılan şey, iman ve anlayış şekli demektir. Akâid; ibadeti değil, inancı; yani ameli değil, imanı esas alan İslâmî kâide ve hükümlerin tümüdür. Kısaca akâid, Kur'an ve Sünnet ışığında İslâm Dini'nin iman esaslarından sistemli bir şekilde bahseden düstûrlardır.

² Hamdi Döndüren, Şamil İslam Ansiklopedisi: 1/88-89.

İslâm'ın inanç manzumesi "Amentü" cümlesinde toplanmış bulunmaktadır. Bu da, Allah'ın varlığına ve birliğine, meleklerle, kitaplara, peygamberlere, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine imandan ibarettir. Bunlar İslâm akâdesinin ve tevhid inancının esasını oluşturan temel düsturlardır.

İslâm'ın ilk dönemi olan Asr-ı Saâdet'te, Resulullah (s.a.s.)' hayattayken diğer bütün İslâmî ilimler gibi akâid ilmi de yazılmamış ve henüz tedvîn edilmemişti. Zira vahiy devam ediyor; Müslümanlar karşılaştıkları bütün problemleri derhal Hz. Peygamber'e götürüp vahyin ışığında çözüme kavuşturuyorlardı. Ashâb her husûsta olduğu gibi akide konusunda da Kur'an'a ve Resulullah'a tam bir teslimiyet içindeydi. Resulullah'ın onlara getirdiği bir inanç prensibini kesinlikle tartışma konusu yapmaz, bunun üzerinde görüş belirtmezler; hatta buna asla ihtiyaç duymazlardı. Resulullah'ın mescitte biraraya gelip akîdeyi ilgilendiren "kader" konusunu tartışan bazı sahâbîleri bu tartışmadan alıkoyduğunu görüyoruz.

Hz. Peygamber'in ahiret'e irtihâlinden ve dolayısıyla vahyin kesilmesinden sonra ashâbın çoğu, 'asr-ı saadet'teki saf ve berrak İslâmî anlayışlarını korudular. Buna rağmen toplum içinde meydana gelen gelişmeler karşısında, ister istemez bazı problemler ile ilgili olarak yeni tartışmalara girişiyorlardı. Özellikle halifelerin seçimi ile ilgili olarak bazı görüş ayrılıkları meydana gelmiş, bilhassa Hakem olayından sonra Şîâ'nın ve bunlara karşı tam aksi görüşleri savunan Hâricilerin ortaya çıkışı, beraberinde değişik anlayışları da müslümanların gündemine getirmiştir. Aynı şekilde Hz. Osman'ın şahâdetinden sonra az da olsa beliren bazı görüş ayrılıkları, daha sonra III. Halife'nin katli meselesi tartışmalarına dönüşmüştü. Buna bağlı olarak, adam öldürenin iman durumu da görüş ayrılıklarına zemîn hazırladı. İnsan öldürmek büyük günah (kebîre) olduğuna göre, "Büyük günah işleyen kimse Müslüman mıdır, kâfir midir, yoksa fâsık mıdır?" gibi bir soru gündeme geldi.

Dört halife döneminden sonraki devrede ise daha değişik anlayışlar belirince zamanla kaderi inkâr eden Kaderiye mezhebi vücuda geldi ve yine bu dönemde Allah'ın bazı sıfatlarını inkâr eden Cebriye mezhebi doğdu. Kelâm ilmi ve Mu'tezile mezhebi yukarıda ifade ettiğimiz büyük günah işleyen (Mürtekib-i kebîre)'in iman durumu ile bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. Bu gibi kimselerin, iman ve küfrün ortasında orta bir menzile olarak kabul eden "Fısk" derecesinde bulunduklarını ileri süren Mu'tezilenin bu ve diğer bir çok anlayışına karşı çıkmıştır. Mu'tezilenin akla dayalı olarak izah ettiği bir çok husûsu reddeden selefi âlimler onları "ehl-i bid'at" olarak vasıflandırmışlardır .

Selef âlimleri Kaderiye, Cebriye, Mu'tezile ve Şia ile Hariciler'e karşı, ilm-i Tevhid ve Fıkh-ı Ekber adını verdikleri İslâm akâidi ile ilgili eserlerinde kendi düşüncelerini ileri sürmüşlerdir. Akâid ile ilgili olarak Ehl-i Sünnet arasında üç ayrı ekol meydana gelmiştir. Bunlar Ebu'l-Hasen el-Eş'arî'nin geliştirdiği Eş'ariye İmam Mâturîdî'nin geliştirdiği Mâturîdiyye ve Ehl-i Sünnet-i Hâssa olarak bilinen Selefiyye ekolleridir.

Akâid kitapları veya diğer adıyla Tevhid ve Fıkh-ı Ekber olarak bilinen eserlerde genel olarak Ehl-i Sünnet'in görüşlerini yansıtan konular şu şekilde ele alınmıştır: Öncelikle "asılların aslı" olan Allah'u Teâlâ'ya iman etmek ve onun sıfatlarını tümüyle tevîle girmeden kabullenmek. Bunun yanında diğer iki önemli esas vardır ki bunlar da peygamberlere ve ahirete iman meselesidir. Bu üç esas İslâm akâidinin ilk üç temelini

oluşturmaktadır. Yukarıda saydığımız altı iman esasından geriye kalan Kitaplara ve Meleklerle iman ise, peygamberlere imana bağlı olarak işlenmektedir. Zira üç temel esastan biri olan peygamberlere iman gerçekleşince, ister istemez bu peygamberlerin getirdikleri haber olarak Kitaplara ve Meleklerle de iman etmek kaçınılmaz olur. 'Kader'e, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine iman ise, Allah'ın sıfatları içinde ele alınmakta olup, Allah'a iman ile doğrudan doğruya bağlantılıdır.

İslâm akâidini oluşturan bu altı iman esasına bağlı olarak zamanla bir çok konu tartışılmış ve gün geçtikçe İslâm akîde kitaplarına yeni yeni konular eklenmiştir. İlk dönemlerde Fıkıh-ı Ekber'in yazıldığı dönemde konular Allah'ın sıfatları ve bunların yorumları çerçevesinde iken; zamanla Kur'an'ın mahlûk olup olmadığı, Cennet'te Allah'ın görülüp görülemeyeceği meselesi, insanın fiilleri, insanın güç yetiremeyeceği meselelerde kişinin sorumluluğu (Teklif-i Mâlâ Yutâk), rızık, ecel, hidâyet-dalâlet, ahiret hayatı, kabir azabı, sual, öldükten sonra dirilme, dünyada işlenen amellerin tartılması, sırat, Havz, Cennet-Cehennem, afv, şefâat, vesîle, imanın artması-eksilmesi meselesi; peygamberlere iman ve bunlara bağlı olarak mu'cize, melekler, kitaplar, mi'rac ve kerâmet meseleleri, Hilâfet, imâmet tartışmaları, dört halifenin râşid hilâfeti, ümmetin imamında aranan özellikler, sahâbe ve onlardan hayırla söz etme, aşere-i mübeşşere, Deccâl, Ye'cüc-Me'cüc meselesi ve bunlar ile ilgili daha pek çok diğer problem akâid kitaplarına konu olmuştur.

Zamanımıza kadar intikâl eden ve önceki âlimlerin ele aldıkları bu meselelerin dışında bugün İslâm toplumunun karşı karşıya kaldığı durumlarda yeni yeni meseleler gündeme gelmiş ve akîdeyi ilgilendirip ilgilendirmediği tartışılmağa başlanmıştır. Totaliter, Laik-Sosyalist veya Laik Demokratik Liberalist sistemlerde yaşayan müslümanlar ister istemez bir çok konu ile karşılaşmakta ve bu sistemlerin vücuda getirdikleri usûl ve yaşayış tarzlarına karşı nasıl bir tavır takınacaklarını bilememektedirler. Bundan dolayı müslümanların, hâkimiyeti altında yaşadıkları sistemlerle olan ilişkilerinde kaçınılmaz olarak karşı karşıya kaldıkları ve bazen bir hayli zorlandıkları bu problemlerini çözme hususunda da bazı tartışmalar açılmış ve bunlar bugün bir akîde konusu olarak işlenip kitaplara geçmiş bulunmaktadır.

İslâm akâidinin temelini oluşturan altı iman esası ve bunlara bağlı olarak diğer zikrettiğimiz hususların hemen hemen her biri ayrı bir madde olarak ilgili yerlerde tekrar işlendiğinden bunların teferruatına burada girmiyoruz.

İslâm akâidi ile ilgili olarak yazılan en meşhur eserler arasında İmâm-ı Â'zam'ın Fıkhu'l-Ekber'ini; İmâm Mâturidî'nin Kitâbu't-Tevhîd'ini; Ömer Nesefî'nin Metnu'l-Akâid'ini, Nureddin es-Sâbûnî'nin el-Bidâye'sini, zikredebiliriz. Bunların yanında Taftazânî'nin Şerhu'l-Akâid adlı eseriyle Şehristânî'nin, Abdulkadir el-Bağdadî'nin, İmâm Gazâlî'nin, Kadı Adudiddin Abdurrahman b. İcî'nin, Seyyid Şerif Cürcânî'nin eserleri de çok okunan kayda değer eserlerdir.³

Akide Nedir?

Sözlük anlamı olarak *Akaid*, düğümlemek anlamına gelen akd kökünden türemiş olan akide kelimesinin çoğuludur. Aynı kökten türeyen *i'tikad* kelimesi ise; düğüm atmışçasına

³ Ahmed Ağırakça, Şamil İslam Ansiklopedisi: 1/81-82.

bağlanmak, bir şeye gönülden inanmak, o şeyi gönülden benimsemek anlamına gelir. O halde Akide gönülden bağlanılan şey demektir.⁴

‘Akide’, düğümlemek anlamındaki ‘akd’ kökünden türemiştir. Sözlükte, gönülden bağlanılan şey demektir.

‘Akd’ aslında iki şeyin arasını birleştirmektir. Bu, ipin parçalarını birbirine bağlama hakkında, bir binanın parçalarını bağlama anlamında kullanıldığı gibi; yemin, nikâh, sözleşme, satış gibi manevi alanlardaki ‘bağlama’ hakkında da kullanılır.

Sözün akd edilmesi, yani bağlanması yemin’dir. Bu, hem bir söz vermedir, hem de gönlün bağlandığı şeydir.

Kur’an bu kelimeyi fiil olarak sözlerin bağlanması şeklinde kullanıyor. Mü’minler, yeminle bağladıkları sözlerinden sorumludurlar.⁵

‘Akd’ aynı zamanda her türlü söz vermenin, anlaşma yapmanın ortak adıdır. Kur’an mü’minlere şöyle diyor: *“Ey iman edenler! Akitlerinizi (Allah’la ve insanlar yaptığınız sözleşmelerinizi) yerine getirin...”* (Maide: 5/1)

Aynı kökten gelen ‘akit’, insanın gerek Rabbi olan ezeli yani ‘elest bazmi’ndeki sözleşmesi, gerekse diğer insanlarla yaptığı her türlü anlaşmanın, sözleşmenin genel adıdır. İbni Abbas (ra)a göre buradaki ‘akit’, Kur’an’ın genel hükümleri, helâl ve haram ölçüleridir.⁶

Yine aynı kökten gelen ‘itikât’ iman kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanılmaktadır. İnanmak, bağlanması gereken şeylere bağlanmak demektir.

Aynı kökten gelen bir başka kelime ise ‘ukde’dir. Bunun anlamı kendileriyle evlenilen kadınlarla yapılan ‘nikah bağı’⁷ ve düğümdür.⁸ Kur’an’da bir yerde de çoğul olarak (uked şeklinde) kullanılmaktadır.⁹

‘Akide’ gönülden bağlanılan şey manasında kişinin isteyerek, benimseyerek, inanç esaslarını kabul edip inanması demektir.

‘Akide’nin çoğulu ‘akaid’tir.

‘Akaid’, İslâmın inanılması gerekli olan temel esasları ve hükümleri demektir.

‘Akide’ daha geniş olarak, bir şeye inanmak, bir haberi veya bir kimseyi doğrulamak, bir şeye bağlı kalmak; inanma şekli, düşünce biçimi gibi kullanılış alanına sahiptir.¹⁰

Kavram Olarak Akide:

⁴ Ahmet Kalkan, İslam Akaidi 18.

⁵ Maide: 5/89. Ayrıca bak. Nisa: 4/33.

⁶ nak. Ali Bulaç, Meâl, 106, İbni Kesir, 1/475.

⁷ Bakara: 2/235-237.

⁸ Tâhâ: 20/27.

⁹ Felâk: 113/4.

¹⁰ Hüseyin K. Ece, İslam’ın Temel Kavramları, Beyan Yayınları: 41.

Terim olarak *akide*: İslam Dini'nde inanılması ve reddedilmesi gerekli olan esaslara denir. Bu esaslardan bahseden ilme de *Akaid ilmi* denir.

Bu tanımda geçen inanılması gerekli esaslar; Allah'ın varlığına, birliğine, kudretinin sonsuzluğuna, meleklerine, kitaplarına (vahye), peygamberlerine, ahiret hayatına, kaza ve kadere, Kur'an-ı Kerim'deki emir ve yasakların tümüne inanmak demektir. Reddedilmesi gerekli esaslar ise; küfür, şirk, nifak, fitne, kullara kul olmayı gerektiren düzen ve hayat görüşleri, her türlü yanlış inanç, düşünce ve hayat şekilleri, bâtıl inanç ve hurâfelerdir.¹¹

Bir kavram olarak 'akide'; Allah (cc)ın gönderdiği İslâmı, yani Hz. Muhammed (sav)in getirip tebliğ ettiği Din'in bütün esaslarını, bütün hükümlerini kalp ile doğrulamak, dil ile söylemek, bir anlamda İslâmın doğruluğuna tanıklık etmek demektir.

Akide, bir dinin inanç esaslarıdır. Bir kişi o inanç esaslarını kabul ettiği zaman, o dini benimsemiş olur, o dinden sayılır. Akide aynı zamanda, o dinde bulunan emir, tavsiye, prensip, yasak gibi amel ilkelere de yön verir. Çünkü, akidenin gereği ahlâk ve davranış, yani amel olarak hayata yansır. Yalnızca inanç olarak kafalardan kalan 'akide'ler zamanla yerini başka inançlara terkederler.

Bu açıdan bakıldığı zaman denilebilir ki, akide kişinin dünya ve ahiret görüşünün bütünleşmiş şeklidir. Kişi ona bağlanır, onun doğru olduğunu kabul eder ve amele ilişkin ilkeleri yaşamaya çalışır. Bir şeyin doğruluğuna inanmak, onun gerektiği yerde uygulanmasıyla gösterilir, isbat edilir.

İslâmın 'akide' sistemi, Din'in temelidir. Akide, insanla ilgili yaratılış gerçekliğine ulaşmak, insan ile Yaratan arasındaki bağı bulmaktır. Bu kuvvetli bağ, insanı Allah karşısında sorumlu hale getirir ve hayatını hangi amaç doğrultusunda yaşayacağını gösterir. İslâm'da inanç sistemi (akide) kuru kuruya bir inançlar sıralaması, içleri boş hayali şey değildir. Akide, Din'i kabul etmenin ve ona uygun olarak yaşamının, daha doğrusu yalnızca Allah'a kulluk yapmak üzere karar almanın, buna söz vermenin kendisidir.

Sözlük anlamında geçtiği gibi 'akit' yapmak, bir anlamda sözleşme yapmak, söz vermektir (ahd etmektir). Akide, bu söz verişin, bu sözleşmenin ilâhî yönüdür. Mü'min, İslâmın akide ilkelerini kabul ederek kulluk yapma sözleşmesini imzalar, Allah (cc) ile yaptığı ahd'i (anlaşmayı) uygulamaya karar verir.

İslâmın akide anlayışı aynı zamanda, Allah'ın yanlış dediği, bâtıl ve geçersiz saydığı bütün inançları bir tarafa atmanın, kafalarda ve gönüllerde yanlış olan inançları terketmenin göstergesidir.

Kur'an'a göre, Allah tarafından gönderilmiş bütün peygamberler, vahy ile bildirilen inanç esaslarını (akideyi) insanlara anlatmışlardır. İlk peygamberden son peygambere kadar, akide aynı kalmıştır. İslâm akidesi, çağlara, ülkelere, halklara ve sistemlere göre değişmez. İnanılması gereken bütün ilkeler, bütün insanlar için geçerlidir. Çünkü İslâmın inanç esasları Mutlak Hakikat'tır, gerçektir. Mutlak gerçek olan bir şey zamana ve yere göre değişmez.

¹¹ Ahmet Kalkan, İslam Akaidi 18.

İslâmın akidesi, yani akaidi, Tevhid'tir. Bütün peygamberler Tevhid inancını anlatmışlardır. İnsanlar arasında tarih boyunca Tevhid'ten sapmalar oldukça, Allah (cc) yine elçilerini göndermiş ve onları Hakk'a davet etmiş ve uyarmıştır.

Diğer peygamberlere vahyedildiği gibi Hz. Muhammed'e de vahyedilmiştir.¹² Hz. Muhammed'e gönderilen Kur'an, kendinden önce gönderilen ilâhî kitapları doğrulamaktadır.¹³

Allah (cc) bütün topluluklara, 'Allah'a ibadet edin, tağuta kulluk yapmaktan kaçının' diye tebliğ yapması için elçiler gönderdi. Ancak onlardan kimileri hidayeti, kimileri sapıklığı (dalâleti) tercih ettiler.¹⁴ Onların tebliğinin içerisinde, Allah'a, Ahirete ve peygamberliğe iman gibi üç temel vardı. Vahyin ve peygamberliğinin yanında ilâhî kitaplar ve melekler de akla gelmektedir.¹⁵

Akide ve Şeriat İlişkisi:

İslâm, aslında bir bütündür. Ancak ilkelerini açıklarken onu iki kısım halinde anlatmak gerekir.

1- Akaid, yani akide esasları,

2- Şeriat, yani Din'in hükümleri, emirleri, yasakları.

Kimileri de bunu dörtlü bir taksim halinde şöyle ifade ederler:

1- İtikat, 2- İbadet, 3- Ahlâk, 4- Muamelât (hükümler ve hukuk)

İslâm akaidinin (akide esaslarının) dayandığı kaynak Kur'an ve Sünnet'tir. Bu esasların bir kısmı açık ve anlaşılır, bir kısmı ise hemen anlaşılmayacak kadar kapalı bir şekildedir.

İslâm akaidinin konuları iki açıdan incelenebilir:

Birincisi; ifade ettiği anlam kesin olan mütevatir haberlerle sabit olmuş esaslar. Bunlar kesin olduğu için kabul etmek iman, kabul etmemek küfür'dür, İslâm dışına çıkmaktır.

İkincisi; mütevatir haberle sabit olmadığı için hangi anlamı ifade ettiği kesin olmayan esaslar. Bunları inkâr etmek, küfür olmasa bile müslümanı günaha götürür, kesin olan esaslar hakkında da şüphe meydana getirir.

Bilindiği gibi İslâmî ilimler içerisinde bir de 'Akaid İlmi' vardır. Bu ilim dalı İslâmın itikadî hükümlerinden bahseder. Bu ilmin konusu akideyi meydana getiren prensipler, yani imanın şartlarıdır. Akaid ilmi, 'amentü'de yer alan inanç esaslarını, geniş olarak Kur'an ve mütevatir hadis ışığında anlatır. O, Allah'tan, Ahiret'ten, kitaplardan, peygamberlerden,

¹² Nisa: 4/163.

¹³ Fatır: 35/31.

¹⁴ Nahl: 16/36.

¹⁵ Hüseyin K. Ece, İslam'ın Temel Kavramları, Beyan Yayınları: 42-43.

meleklerden ve kaderden bahseder. Amacı, mü'minlere gerçek bir imanı anlatmak, onları batıl ve sapık düşüncelerden kurtarmaktır.

İslâm tarihinde 'Akaid' adı altında bir çok kitabın yazıldığını görmekteyiz. Yine bir çok kitabın, hatta hadis kitaplarının, iman, akaid, veya başka başlık altında akide konularına yer verdiği bilinmektedir.¹⁶

Akaid İlminin Konusu

Akaid'in konusu İslam'da inanılması ve reddedilmesi gereken esaslardır. İslam akidesini oluşturan konular, Kur'an-ı Kerim'de ve sahih hadis-i şeriflerde farklı yorumlara gerek bırakmayacak şekilde açık ve kesin olarak yer alan hükümlerdir. Mesela, Allah'ın varlığı ve birliği, melekler, kitaplar, peygamberler, ahiret, küfür, şirk, münafıklık vs. ile ilgili, Kur'an'da anlamı açık ve kesin hüküm ifade eden ayetler akaid ilminin konusudur.

¹⁷

Akaid İlminin Önemi ve Gayesi

Akaid, İslam dininin temelidir. İslam dinini bir yapı olarak düşündüğümüzde, bu yapının temelini akaid oluşturur. Nasıl ki, bir binanın temeli olmadan yükselmesi, ayakta durması, sarsıntılara dayanması mümkün değilse, Akaid ilmi olmadan da İslam binasının yükselmesi, müslümanın inancının sağlam olması mümkün değildir.

İnsanın hayata bakışı, dünya görüşü ve davranışlarının tümü inancıyla alakalıdır. Bu yüzden müslümanların ve müslüman fert ve ailelerden meydana gelen İslam toplumunun sağlam bir akidesi olmalıdır.

Akaid ilmi sayesinde müslüman;

1) Neye, niçin ve nasıl iman etmesi gerektiğini bilir.

2) Ancak sağlam bir akaid bilgisi sayesinde insan, imanını taklidden kurtarabilir.

3) Bu bilgi ve köklü inanç sayesinde, kendisini kötü düşüncelerden ve zararlı inançlardan koruyabilir.

4) Bâtıl ve bid'at ehlinin görüş ve itirazlarına karşı, kendi inanç esaslarını savunabilir.

5) Diğer din mensuplarının yıkıcı yayınlarına karşı İslam dininin inanç sistemini savunur. Mesela; Hristiyanların Allah hakkındaki teslis (baba - oğul - kutsal ruh) inancına karşı, tek ilah inancını ortaya koyar.

İnancı sağlam olan bir insan, dünya ve ahiret ile ilgili tüm işlerini İslam'a uygun bir şekilde yapacaktır. Sağlam ve kâmil inanç, kalpte pasif bir şekilde yer tutmaz; aksine mutlaka inanç sahibinin yaşayışını yönlendirir.

¹⁶ Hüseyin K. Ece, İslam'ın Temel Kavramları, Beyan Yayınları: 43.

¹⁷ Ahmet Kalkan, İslam Akaidi 18.

İşte akaid ilminin temel gayesi, insanı inanç ve davranışta İslam'laştırarak dünya ve ahiret saadetine kavuşturmaktır. En önemli gayelerinden biri, yukarıda belirtildiği gibi, İslam inancını her türlü sapık ve yıkıcı fikirlerden, batıl düşünce ve hurafelerden korumaktır. Ayrıca inandığı halde bazı şüpheleri olan insanları bu şüphe ve tereddütlerinden kurtarmaktır.

Akide, İslam Dini'nin temeli olduğundan; dinin sağlamlığı, bu temelin sağlamlığına bağlıdır. Bu temelin sağlamlığı da kişiye cennet yollarını açar. Dünyanın huzur ve saadetle dolması da ancak iman sayesinde. İman etmek, huzur ve mutlulukla dolmak demektir. İmanlı insanlardan meydana gelen toplum da her devirde *asr-ı saadeti* yaşayan, saadeti asra taşıyan bir toplumdur.

Gerçek hürriyet, ancak iman sayesinde, tevhid sayesinde gerçekleşir. Tевhidî imana sahip olamayanlar; maddeye, eşyaya, mala, çevreye, dünyaya, zaafılara, şeytana, tâğutlara, egemen güçlere, nefse, heva ve hevese... görünmez zincirlerle bağlı ve bağımlıdır; özgür değildir. Kölenin kölesi, kulun kulu, âcizin emrindeki zavallıdır onlar.¹⁸

İ'tikad Esaslarının Değişmezliği

a) İ'tikad esasları, zamana, mekâna, kişilere ve toplumlara göre değişmez.

Allah tarafından Hz. Adem'e, Hz. Nuh'a, Hz. Musa'ya, Hz. İsa'ya... inanç konusunda ne emredilmişse, Hz. Muhammed (s.a.s.)'e de aynı esaslar emredilmiştir. Değişen sadece şeriatlardır. Yani bütün peygamberlerin tebliğ ettiği dinin temeli, tevhid inancına dayanır.

Tüm peygamberler gönderildikleri toplumlara, Allah'ın varlığı ve birliğini, kendilerinin Allah'ın elçileri olduğunu, ahiret diye bir hayatın varlığını haber vermişler; onları Allah'a kulluk etmeye, kendilerine itaate çağırmışlardır. Peygamberlerin bu ortak çağrısı Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde ifade edilir:

“Andolsun biz Nuh'u kavmine gönderdik. “ Ey kavmim, dedi; Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur.” (Mü'minun, 23)

“Andolsun biz Semud kavmine kardeşleri Salih'i, “Allah'a kulluk edin” demesi için gönderdik..” (Neml, 45)

İbrahim (a.s.) kavmine; “Allah'a ibadet edin ve O'ndan korkun. Eğer bilerseniz bu sizin için daha hayırlıdır.” (Ankebut, 16)

“Şuayb (a.s.) kavmine şöyle dedi: “Ey kavmim Allah'a kulluk edin, ahiret gününe umut bağlayın.” (Ankebut, 36)

“Biz hiç bir peygamberi Allah'ın izniyle kendisine itaat edilmesinden başka bir amaçla göndermedik.” (Nisa, 6)

¹⁸ Ahmet Kalkan, İslam Akaidi 18-19.

“Andolsun biz, “Allah’a kulluk edin ve tağuttan, putlardan sakının” diye (emretmeleri için) her topluma bir peygamber gönderdik.” (Nahl, 36)

Bütün peygamberlerin ortak mesajı olan bu itikadî esaslar, hem evrensel, hem de çağlar üstüdür. İlk insandan kıyamete kadar tüm nesiller için her zaman ve her coğrafyada geçerlidir.

Şu halde herhangi bir kişi veya toplum mesela şunu diyemez: “Kur’an’daki hükümler geçmişte kaldı. Bu günkü modern toplumda din kaidelerinin herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. Din olsa olsa bir vicdan işi olabilir. Geçmişte putperestlik, içki, kumar, faiz, zina, yasaklandı; namaz, oruç, zekât, hacc, cihad, infak emredildi ama günümüzde bunların tümü geçerliliğini yitirdi. Çünkü bugün devletin izniyle açılan kumarhaneler, meyhaneler, genelevler, faizli işlem yapan bankalar var. Kâbe’de hacc yapmak yerine, bizim ulularımızı tavaf edip, saygı duruşu yaptığımız tunçtan, altından, gümüşten, bronzdan heykellerimiz, put imalathanelerimiz, tapınmak ve eğlenmek için yapılmış dev alışveriş ve eğlence merkezlerimiz var...”

İşte tüm bu ve benzeri sözleri kâfir olanlar, dinine bağlılığı pamuk ipliğinden daha zayıf olanlar söyleyebilir. Böyle insanlar ve bu insanlardan oluşan toplumlar şahsiyetsiz ve zayıf karakterlidir. Akidesi sağlam olan bir müslüman ise, bu ve benzeri anlayışların tümünü reddeder. İnancını zamana, zemine ve mekâna göre değiştirmez.

b) İ’tikad esasları bir bütün olup bölünme kabul etmez. İslam dininin bir kısmını kabul edip bir kısmını reddetmek, insanı dinden çıkarır.

Mesela; “namazla ilgili emirleri kabul ediyorum; fakat faizle ilgili emirleri kabul etmiyorum. Çünkü şu anda yaptığım ve ileride yapacağım faizli ticaretime zarar veriyor. Oruçla ilgili hükümleri kabul ediyorum; fakat infak ve zekât ile ilgili hükümleri kabul etmiyorum. Kabul edersem servetimin azalmasından korkuyorum. Hem ben bu serveti kazanırken ihtiyaç sahipleri benimle beraber mi çalıştı?”

“Allah’ın varlığını, birliğini kabul ediyorum; fakat ben içkiden, kumar oynamaktan, zina etmekten, yalan söylemekten, insanları çekiştirmekten, onları birbirine düşürmekten, insanları kazıklamaktan vazgeçemem. Bunların hepsi nefsim ağırlı gelen şeyler. Bu nedenle bu konularla ilgili ayetleri bir kenara bıraksak diyorum.”

İşte tüm bu ve benzeri inanışlar insanı bu dinin dışına çıkarır. Allah Teâlâ bu tür inanca sahip olan insanları Kur’an-ı Kerim’de kınamakta ve cehennem azabı ile tehdit etmekte, dinin bir kısmını kabul edip işine gelmeyen kısmını reddedenlere şu hitabı yapmaktadır:

“... Yoksa siz Kitab’ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Sizden bunu yapanların cezası, dünya hayatında rezil olmaktan başka bir şey değildir. Kıyamet gününde de azabın en şiddetlisine itilirler.” (Bakara, 85)

Biz, sağlam bir inançla Rabbimizin nefsimize kolay gelen hükümlerini kabul edip uyguluyor olabiliriz. Ama, aynı zamanda, nefsimize ağır gelen İlahî emir ve yasakları da kabul edip hiç bir ayırım yapmadan yerine getirmeye çalışmalıyız. Burada şu hususa dikkat etmeliyiz: İslam’ın hükümlerinin tamamını kabul ettiği halde, nefesine ağır geldiği

için yerine getirmeyen ile; bu hükümleri kabul etmeyip inkâr eden veya alaya alanların durumu bir değildir. Birincisinde insan kâfir olmazken, ikincisinde tereddütsüz kâfir olur. Yani, Allah’a iman eden, İslam’ın tüm hükümlerini kabul eden, fakat nefesine yenildiği için mesela içki içen, kumar oynayan insan kâfir değil; günahkâr mü’mindir. Çünkü bu insan inanmıştır. Yerine getirmediği hükümler için de Allah Teâlâ’ya hesap verecektir.

Bu önemli hususa tüm müslümanlar dikkat etmeli, müslüman olduğunu söyleyen ve dinden çıktığı açıkça belli olmayan kimseye münafık olduğunu zannetsek bile kâfir demekten kaçınmalıyız. Çünkü bir insanı kâfir ilan etmek ağır bir sorumluluğu gerektirir. İslam’ı reddeden veya söz ya da davranışıyla bilerek inkâr ettiği açıkça belli olan birisine de kâfir demekten kaçınmamalıyız. Kısaca söylemek gerekirse, müslüman olduğunu söyleyen ve söz ya da davranışı açıkça küfrünü ispatlamayan bir kimseye kâfir deme hakkımız olmadığı gibi; kâfir olduğu açıkça belli olan birisine de birtakım menfaatlar gereği müslüman deme hakkımız yoktur.¹⁹

Akaidde Ölçü (İslam Akaidinin Kaynakları -Delilleri-)

İslam Akaidi, beşerî görüşlere ve şahsî anlayışlara değil; vahye dayanır. Kimsenin hevâ ve hevesleri akaidde bağlayıcı olamaz. İtikadı belirleyen ölçülerin tek kaynağı vahydir. Vahy olduğu tartışılan, veya manası farklı anlaşılmaya müsait olan hükümler de akaid için kesin ölçü olamaz. İslam inanç esasları, delâleti ve sübutu kat’î olan vahyin itikadî hükümleridir. Kesin doğru, mutlak doğru olan hükümler, tüm müslümanların kabul etmek zorunda olduğu sâdık ve mütevatir haberlerdir. Kur’an’ın tümü mütevatir haber türüne girdiği halde; hadislerin çok azı bu sınıflamaya girer.

Hükümler, zannî hükümler ve kat’î hükümler diye ikiye ayrılır. Kat’îlik, hem hükmün vahy olup olmaması yönüyle olmalıdır; hem de inançla ilgili ifadenin açık ve netliği yönünden olmalıdır. Birinciden, mütevatir hadislerin dışındaki “haber-i vâhid” de denilen “âhad hadis”; ikinciden de muhkem ayetlerin dışındaki müteşabih ayetlerin hükmünün açıklığının kat’î olmadığı anlaşılmalıdır. İşte bu iki yönüyle (sübut ve delâlet yönüyle) kat’î olan hükümler, akaidde kesin ölçülerimizdir. Kur’an’daki itikadî hükümlerden muhkem olanların tümü ve mütevatir hadislerdeki itikadî hükümler kat’î akaid hükümleridir.

İslam akaidi, şüpheyeye, zanna, beşerî görüş ve yoruma dayanmaz. Kişinin müslüman olabilmesi için inanmak zorunda olduğu hususlar, en küçük çapta veya en küçük cüz’ü reddedildiğinde kişiyi küfre sokan hükümler, akaid esaslarıdır. Tabbi ki bunlar, vahy olduğunda en küçük şüphe bulunmayan mütevatir haberlerdir. Yani, Kur’an ve mütevatir hadislerdir. Bunlara sübutu kat’î deliller denir.

Akaidde bağlayıcı bir hükmün, delâletinin de kat’î olması gerekir. Ayet veya mütevatir hadislerdeki bazı ifadelerin hangi manaya delâlet ettiği kesin olmayabilir; manaya delaleti zannî, yoruma açık olabilir. Kimse bir şahsın ictihadını, ya da kendi anlayışını, beşerî bir yorumu, başka insanlara inanç esası olarak dayatma hakkına sahip değildir. Manaya delâleti zannî olan şahsî açıklama veya yorumu kabul etmeyenleri tekfir etme hakkına hiç kimse sahip değildir.

¹⁹ Ahmet Kalkan, İslam Akaidi 19-21.

Muhkem ayetler ve mütevatir hadislerdeki itikadî esaslar, yani delâleti ve sübutu kat'î olan vahyin hükümleri mutlak doğrulardır. Bu doğrular, kişilere, zamana ve coğrafyaya göre değişmez. Bunun dışındaki doğrular, nisbî (göreceli) doğrulardır. İctihadî hükümler, şahsî yorum ve tefsirlerdeki doğrular, zannî ve tartışmalı doğrular sınıfına girer. Bunlar tüm müslümanları bağlayıcı olamaz. Dolayısıyla İslam akaidi de, içinde şüphe bulunan zannî, göreceli ve değişken doğrulara, beşerî doğrulara; yani zayıf temellere dayanmaz.

Tarihten miras olarak devraldığımız geleneksel din anlayışında Akaid hükümleri diye takdim edilen Kelâmî tartışmalardaki problemler ve ihtilaflar, ölçüdeki genişliklikle ilgilidir. Farklı mezheb ve görüşteki müslümanları kolayca tekfir eden bu red (anti tez) Kelâmı, zannî deliller veya şahsî anlayışların da akaidde ölçü kabulüyle oluşmuş, göreceli ve zannî doğruların kesin doğrular yerine konulmuş eserlerden ibarettir.²⁰

İnsan İlişkilerinde İnancın Belirleyici Rolü

İnanç, temelde içsel ve kişisel bir olaydır. Yani kişi neye inanıyorsa önce onu kendi içinde yaşar ve neye inanmıyorsa onu da önce kendi içinde reddeder. Ancak sanıldığı gibi konu bu kadar basit, bu kadar soyut ve sınırlı değildir. Doğrusunu söylemek gerekirse insan kendi içinde neye inanıyor, ya da neye inanmıyorsa mutlaka ona göre psikolojik bir tutum içine de girer. Hatta zaman zaman, içindeki bi inanma ya da inanmama olgusu, en sert tavırlar olarak onun dışına yansıdığı bile olur. Akıl ve bilim bunu doğrulamaktadır.

Unutmamak gerekir ki ölüme meydan okuyanlar, gözlerini kırpmadan düşmanlarının üzerine saldıranlar; para, servet, zenginlik ve şöhret uğruna katlanılmaz uğraş verenler; definelere ulaşmak için havsalaya sığmaz maceralara sürüklenenler, bir şeye inandıkları için böyle yapabilmektedirler. Öyle ise hiç tereddüt etmeden diyebiliriz ki bütün arzuların, umutların, dâvâların ve ideallerin temelinde bir inanç vardır; Bütün savaşların, kavgaların, politik mücadelelerin, ticarî rekabetlerin, yarışların ya da barışların, hatta propaganda ve reklamların arka planında mutlaka birer inanç vardır.

Dolayısıyla bütün bu gerçekler gösteriyor ki inanç, insanın psikolojisini birinci derecede yönlendiren, hatta tavırlarını belirleyen bir zihin ve yürek gücüdür. Bu bakımdan inanç, kendi tanımı içinde statik bir potansiyel ise de en ufak bir manipülasyonla dinamik bir güce dönüşebilir.

İnanç, ya da İslam'ın diliyle “iman” dediğimiz bu görünmeyen gücün bütün insanlardaki ortak özellikleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

1. Bir şeye, gerçek diye kesinlik derecesinde inanan insanlar, temelde hak ya da batıl olsun yeri ve zamanı geldiğinde bu inanç uğruna her şeylerini feda edebilirler. İnançlı insanlar için bu ihtimal daima vardır ve toplumsal yaşam açısından çok önemli bir noktadır. Öyle ki gölgesinden korkan nice kimseler, zaman gelmiş inançları uğrunda arslan kesilmişler, hayatlarını bile hiçe saymışlardır.

Unutmamalıdır ki gerek rahmânî zaferler, gerekse şeytânî galebeler seve seve canını feda eden insanların cesetleri üzerinde daima bina edilmiştir. Şu halde güçlü inanç,

²⁰ Ahmet Kalkan, İslam Akaidi 22-23.

kişinin, rolünü üstlenmek durumunda olduğu duyarlı dakikalarda en cesur tavrı göstermek, ya da en coşkulu bir kulluk halini yaşamak için ona gerekli aktiviteyi kazandırabilecek bir kaynaktır. Onun içindir ki Allah'ın huzurunda, huşû içinde namaza duran bir müminin, ruh hali nasıl ise, bir heykel karşısında kılı kıpırdamadan dimdik duran müşrik bir insanın ruh hali de aynen öyledir.

2. Hakka ya da batıla inanan insan, hiç bir zaman tarafsız olamaz. Kişi neye inanıyorsa onu, inanmadığı şeye daima tercih eder. Buna bağlı olarak inandığı şeye inananları da tercih eder. İşte deneye tutunan ve bilimsellik iddiasında olan pozitivizm, bu noktada iflas etmiştir.

Allah Teâlâ, Hucurât Sûresi'nin 10'uncu âyet-i Kerîmesi'nde meâlen şöyle buyurmaktadır:

“Gerçek şu ki, müminler kardeşirler...” Müminler ise Allah'a, meleklerine, kitaplarına, elçilerine, âhiret gününe ve kadere inananlardır. Şu halde bu gerçeklere içtenlikle inanan insanlar, renkleri, ırkları ve dilleri ne olursa olsun, hatta hangi ülkede ve hangi bayrak altında yaşıyor olurlarsa olsunlar, Allah'ın belirlediği bu iman ölçülerine göre kardeşirler. Bu da zorunlu olarak şu sonuçları doğurmaktadır:

a) Müminler kardeş olduklarına göre birbirleriyle kardeşçe ilişkiler içinde olmak zorundadırlar. Keza bu ilişkileri bütün engellere rağmen sürdürmek mecburiyetindedirler. Buna bağlı olarak onların birlik ve beraberliğine, dayanışma ve yardımlaşmalarına engel olan her şey, ama her şey onları, yüreklerindeki inanca aykırı bir doğrultuya yönlendiren düşmanların ve şeytanların planlarıdır.

b) Mümin olmayan insanlara gelince bunlar, -değil yakın akraba- anne, baba ve öz kardeş bile olsalar, hiç akraba olmayan müminlere göre yabancı sayılırlar. Mümin kişi, gerçekte yabancı olan bu yakınlarına karşı, duygularına belli bir yön vermek ve tedbirli olmak zorundadır. Müminin, gerek mümin kardeşlerine, gerekse mümin olmayanlara karşı eylemsel olarak nasıl davranacağı ise konumuzun dışıdır. Müminin uygulamalı yaşamı İslam Fıkhi'nın konusudur.²¹

Müminin İnsanlara Karşı İçsel Tutumu

Allah'a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere, ölümden sonraki ebedî hayata ve kadere inanan kimsenin, insanlara karşı içinden izleyeceği tutum, elbette ki muhataplarının imânî durumlarına göre farklı olacaktır. Bu, bütün dinlerde ve ideolojilerde, hatta karşılıklı yarışan oyun takımlarında bile söz konusudur. Tarih ve sosyoloji bu gerçeği daima kanıtlamıştır.

Örneğin gerçek bir yahudi, gerçek bir hristiyan ya da gerçek bir budist, dinine mensup olmayan bir kişiyi veya bir topluluğu kendi dindaşlarına karşı desteklemez. Keza gerçek bir komünist, gerçek bir faşist, “laik“ olduğuna kendini gerçekten inandırabilmiş biri, ya da kulübüne gönülden bağlı bir futbolcu, inancını ya da ideolojisini paylaşmayanları, veya takımını tutmayanları, kendi yandaşlarına karşı yine desteklemez.

²¹ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 328-330.

Burada ince bir nokta daha vardır: Örneğin aynı insanda din ile ideoloji, din ile milliyetçilik, din ile akrabalık ya da din ile başka bir duygu karşı karşıya gelebilir. Yani, aynı insanın içindeki farklı iki olgu arasında bazen herhangi bir nedenle çatışma doğabilir. İşte müslüman kişi eğer böyle bir durumda kalacak olursa onun iç dünyasındaki bu çatışma, kendisinin gerçek bir imana sahip bulunup bulunmadığını ortaya çıkaran çetin bir sınav olur.

Yeri gelmişken hatırlatmakta yarar vardır: Bu çetin sınavın en çarpıcı misallerini sahâbîler yaşamışlardır. Mesela Bedir Savaşı'nda, müşrik yakınlarına karşı kahramanca silah kullanmış olan, hatta kılıç darbeleri altında babasının, öz kardeşinin ve amcasının, parçalanmalarını serinkanlılıkla seyreden Ubu Huzeyfe (ra) ile babasını bizzat elleriyle öldüren Ebu Ubeyde (ra) gibi şanlı sahâbîler, derin bir imanın parlak örneklerini sergilemişlerdir.

Bir şeye inanmak, mutlak surette en az iki şeyden birine taraf olmak demektir. Esasen taraftarlık, kaçınılmaz bir hayat kanunudur. Onun için hiç bir kimsenin, imânî ve ideolojik konuda yan tutmaması mümkün değildir. Hemen her insanın, bağlandığı bir din, bilinç ve kültür düzeyine göre benimsediği siyasal bir görüş, desteklediği bir örgüt, savunduğu bir ideoloji, ya da kutsal saydığı bir dâvâsı vardır. Ancak bu açıklama, bütün insanları ilkel bir ayırımla dost ve düşman diye iki kamp olarak görmek anlamına gelmez ve asla gelmemelidir de. Fakat her şeye rağmen Kur'ân'ın ölçüleriyle bütün insanlar, mümin kişiye göre yine ikiye ayrılırlar. Bunların bir kısmı, Kur'ân-ı Kerîm'in tamamına inananlardır ki aralarında iman kardeşliği bağı vardır. Her çağda gerçek anlamdaki iman, bunların gönüllerinde varlığını sürdürerek sonraki kuşaklara intikal eder.

İkinci kısma gelince bunlar da başlıca üç gruptur:

a) Kur'ân'ın tamamına inanmayanlar;

b) Kur'ân'ın içeriğini, istedikleri gibi yorumlayarak çarpıtanlar, ya da amacından saptıranlar;

c) Kur'ân'ın bir bölümüne inanmayanlar, ya da (şeriat olarak) bu bölümü aşağılama cür'etini gösterenlerdir.

Tabiatıyla bu üç grup da kâfirdirler.

Mümin kişinin, insanlara karşı içsel tutumunun, nasıl olması gerektiğini Kur'ân-ı Kerîm çok net bir şekilde belirtmiştir. Buna göre müminin, imanından kaynaklanan duyguları bütün insanlara karşı en çok üç farklı şekilde ayrışabilir. Bunlar: “Muvâlât”, “Hazer” ve “Müsâleme”'dir.

Şimdi Kur'ân-ı Kerîm'in ışığında bu kavramların ne demek olduğunu anlamaya çalışalım²²:

1. Muvâlât:

²² Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 330-332.

Dostluk, taraftarlık ve yan tutma anlamına gelen arapça bir masdardır. Bunun soyut kökünden türeyen ve (yerine göre) dost anlamına gelen “veli” kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'in birçok yerinde geçmektedir. İşte bu âyetlerden bazıları müminin ancak kendisi gibi mümin olan kimselerle dostluk kurabileceğini ²³ hükme bağlamaktadır. Yani mümin kişi, iman kavramının sınırları içinde ve gönül planında ancak ve ancak kendisi gibi imanlı kimselere karşı sevgi ve yakınlık duyabilir, onları dost ve kardeş sayabilir.

Bu kişisel duyguların uygulamadaki görüntüleri ise İslam fıkhnının konusudur. Mesele, elbette ki bu kadar soyut değildir. Çünkü müminler arasında da istenmeyen çeşitli olaylar cereyan edebilir, ihtilaflar çıkabilir, hatta zaman zaman kavgalar ve savaşlar bile patlak verebilir. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen bu gibi olaylar hak ve adalet sınırları içinde birer hesaplaşmadan ibaret kalmalı, mümin kişi hiç bir zaman ve herhangi bir nedenle mümin kardeşine (ancak imandan yoksun kimselere besleyebileceği) yabancılık duygusunu beslememelidir. Aksi halde bir iman tehlikesi içine girebilir. ²⁴

2. Hazer:

Korunmak, olası bir tehlikeye karşı duyarlı ve tedbirli olmak demektir. Yine Kur'ân-ı Kerîm'in ışığında anlıyoruz ki mümin kişi, -en yakın akrabaları bile olsa- mümin olmayanlara karşı sevgi besleyemez, içinden onlara yakınlık duyamaz. ²⁵ Bunlar: küfrün çemberi içinde olan müşrikler, münafıklar, zındıklar ve mürtedlerdir. İslam'ın dışında kalmış olan insanlar, kim olurlarsa olsunlar müminlere yabancılardır. Bu. Hz. Muhammed (sav)'den önceki ümmetler için de aynen geçerli olmuştur. Nitekim büyük peygamberlerden biri olan Hz. Nuh (as)'un çağrısını kabul etmeyen oğlu da diğer âsîlerle birlikte tufânın kabaran sularında boğulup gitmiştir. Hatta, baba olarak bir ara uygulanan Hz. Nuh (as), oğlunu kurtarmak için Allah Teâlâ'ya yalvarmış: *“Ey Rabb'im ! Oğlum benim aile halkımdandır...”* demişse de Yüce Allah O'na: *“Ey Nuh ! O senin ailenden değildir. O, kötü işli biridir. Hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme. Seni öğütliyorum ki cahillerden olmayasın.”* (Hud: 11/45, 46) diye O'na sert bir karşılık vermiştir. Hz. Lût'un karısı da aynı suçu işlemiş ve asî yandaşlarıyla birlikte yok olup gitmiştir. ²⁶

Binaenaleyh, mümin kişi, inkarcı insanın kurtuluşu için şefaath ve aracılık da yapamaz; Ona Allah'dan rahmet dileyemez. Ancak bu örnekler ve açıklamalar, müminin, durup dururken sebepsiz yere (kâfir bile olsa) insanlara karşı düşmanlık beslemesi gerektiği anlamına asla gelmez! Sadece onlardan gelebilecek kötülöklere ve tehlikelere karşı müminlerin duyarlı ve tedbirli olması anlamını taşır. Çünkü müminlerle kâfirler arasındaki yabancılık ne kan bağıyla, ne herhangi bir akrabalık bağıyla ortadan kalkar; Ne de onların kötölük ve tehlikeleri ihtimal olmaktan çıkar. Allah (cc)'a ve O'nun insanlığa en son mesajı olan Kur'ân-ı Kerîm'de bildirdiği geröeklere inanan insan, bu konudaki ciddi hükmün bilincinde olmak zorundadır.

Dolayısıyla bu insan, Allah Teâlâ'nın, açıköa ateşle tehdit ettiöi, ya da pis dediöi kimselere karşı asla yakınlık ve hayranlık duyamaz. Onların hiç bir başarısına sevinemez, ilim, költür ve sanat adına yaptıklarını içinden beöenemez, onları alkışlayıp kutlayamaz.

²³ Al-i İmran: 3/28, Tevbe: 9/71

²⁴ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 332.

²⁵ Mücadele: 58/22

²⁶ A'raf: 7/83, Hicr: 15/60, Neml: 27/57, Ankebut: 29/33

Aksi halde (istediği kadar "müminim" desin, ya da İslam'ın bütün gereklerini yapsın), onlardan biri oluvermekten kurtulamaz! ²⁷

3. Müsâleme:

Bu kelime, başkalarıyla barış içinde olmak demektir. Arapça “silm” kökünden gelmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'in en önemli öğütlerinden biri de barıştır. Nitekim Allah Teâlâ, bütün müminleri, barış ortamına girmeye çağırmış ²⁸ ve düşmanın barışa eğilim göstermesi halinde onların bu meyline olumlu karşılık verilmesini de emretmiştir. ²⁹ Çünkü Kur'ân'ın amacı, insanları her iki cihanda da mutlu kılmaktır. Mutluluk ise ancak barışın egemen olduğu bir ortamda yaşanabilir.

Mümin kişi, temelde bütün insanlarla iyi geçinen, elinden ve dilinden hiç kimsenin zarar görmediği örnek insandır. Elbette ki bu, bütün insanları sevgiye ve saygıya yaraşır görmek anlamını taşımaz. Allah (cc)'a iman etmiş, Kur'ân-ı Kerîm'in feyiz ve nurundan nasibini almış her insan çok iyi bilir ki toplum içinde müşrikler, münafıklar, zındıklar ve mürtedler gibi zararlı unsurlar da vardır. Bunların hepsi de kafirdir; Bunlar sevmeyi, sayılmayı asla hak etmiş insanlar değildir. Şu var ki bu insanların, yalnızca kendilerini ilgilendiren bulaşık vicdanları, İslam'ın evrensel değerleri üzerinde yozlaştırıcı ve çarpıtıcı bir etki yapacak şekilde dışa yansımadığı ve müminlere karşı saygılı oldukları sürece onları halleriyle başbaşa bırakmak hem müminlerin esenliği, hem de genelin huzuru için gereklidir.

Düşünce planındaki bu barışçıl tutum, imana bağlı bir ahlâk kuralıdır. Bu sessiz tutumun eylemsel cephesi ise, onlara zaman zaman yöneltilecek tevhid ve ıslah mesajlarıdır. Bu da İslam'ın öngördüğü yöntemlerle ve yüce şeriatın belirlediği sınırlar içinde yapılır.

Büyük bir önemle belirtmek gerekir ki: Her çağda ve şartlar ne olursa olsun, Müminler, İslam'ın -istisnasız- bütün emir ve yasaklarını yerine getirmeye ve yüce Kur'ân'ı, resmen yürürlükte ise uygulamaya, değilse, onu hayata geçirmeye çalışmak zorundadırlar.

Bu yükümlülük onlar için kıyamet kopuncaya kadar süreklidir. Binaenaleyh (mürted, zındık ve harbî tanımına girmeyen) aslî müşrikler, (yani İslam devletinin zimmî vatandaşları) ile münafıklar gibi kâfir gruplar, (müminlerin, Kur'ân'ı hayata geçirme faaliyetlerini sabote etmeye kalkışmadıkları sürece) bu grupların hak ve özgürlükleri dokunulmazdır. (Zındık, mürted ve harbi kâfirlerin İslam'da hukuksal bir statüleri yoktur.) ³⁰

Müminin İnsanlar Hakkındaki Kanaatı

²⁷ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 332-333.

²⁸ Bakara: 2/208

²⁹ Nisa: 4/94, 8/61

³⁰ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 333-334.

Müminin, görünürdeki gerçeklerden hareket ederek toplumda farklı davranış, ve kanaatlara sahip müslümanlar hakkında varabileceği yargı ise en çok dört şekilden ibaret olabilir. Bunlar: Tahsin, te'vîl, tefsîk ve tekfîr'dir.³¹

1. Tahsîn:

Bir eylemi uygun, normal, legal ya da güzel görmek demektir. Bu düşünsel değerlendirme, İslam'ın emir ve yasaklarından hiç birini açıkça çığnemeyen kimsenin dengeli, mübah ya da takdir toplayıcı olan davranışlarına ilişkin olumlu kanaattir. Bu kanaat, ya tamamen önyargısızca olur, ya da bir beğeni duygusu olarak kalben yaşanır. Mümin kişi, sadece gözlemlerine ve en doğru haber niteliğindeki bilgilerine bakarak bu çizgideki kimseler hakkında bir yargıya varmak durumundadır.³²

2. Te'vîl:

Yorumlamak, -daha doğrusu - kuşkulu bir durumu maksatlı ve önyargılı yorumlamaktan kaçınmaktır. Örneğin bir müslüman eğer İslam'ın ölçülerine aykırı bir düşünce ve inanca saptığını, şüpheli kişi ve çevrelerle ilişki içinde olduğunu ya da suç ve günahlardan birini işlediğini açıkça ortaya koymamışsa, yalnızca söylentilere dayanılarak veya ihtimallerden hareket edilerek onun aleyhinde bir değerlendirme yapılamaz. Tersine, bilgisizliğin, duygusallığın, ya da çeşitli yanlışlıkların, bu gibi söylentilere yol açmış olabileceğine ilişkin yorumlarda bulunmak daha doğru olur. İşte buna “te'vil” denir. İman ve ahlâk konusunda bu, bir kural olduğu gibi İslam hukukunda da, “Berâet-ı Zimmet Asıldır.”³³ Yani aksi kanıtlanmadıkça suçsuzluk esastır.

Şunu da çok iyi bilmek gerekir ki İslam tecessüsü yasaklamıştır.³⁴ Mümin kişi, mümin kardeşinin mahrem hayatını araştıramaz, araştırmayı bile düşünemez. Kişinin, düşünce ve inanç suçları gizli kaldığı sürece o, yalnızca kul ile Allah (cc) arasındaki bir mesele olarak kalır. Şu var ki eğer bir müslümanın şüpheli kanaat ve düşünceleri hakkında alınan duyumlar, başka bir müslümanın, veya İslam Devleti'nin ya da İslam Ümmeti'nin hayatı, sağlığı, esenliği, mutluluk ve başarısı ya da maddi ve manevi çıkarları açısından herhangi bir tehlike ihtimalini haber veriyorsa te'vîl yolu burada tıkanır. Bu olasılık, artık bir iman ve ahlâk konusu olmaktan da çıkar ve ciddi bir güvenlik sorunu olarak İslam Fıkhı'nın, birinci derecede konusu haline gelir!³⁵

3. Tefsîk:

Bir kimseyi fâsıklıkla suçlamak demektir. Fâsıklığın anlamı şudur:

Müslüman kişinin, (küfür ve şirk gibi İslam'dan çıkmayı neticelendiren ağır suçlar hariç, diğer bütün) günah, yasak, çirkin ya da meşru örfe aykırı iş ve eylemlerden en az birini kanıtlanabilir şekilde işlemekle uğradığı sabıkalılık durumuna “fısk” ya da “fâsıklık” denir. Kur'ân-ı Kerîm'de münafıklar³⁶ ve kâfirler³⁷ de fâsıklıkla

³¹ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 334.

³² Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 334.

³³ Mecelle : Kavâid-i Külliye, Madde-8

³⁴ Hucurat: 49/12

³⁵ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 334-335.

³⁶ Tevbe: 9/67

³⁷ Tevbe: 9/84

nitelenmişlerdir. Ancak fâsık, daha çok bir fıkıh terimi olarak sabıkalı müslümanlar hakkında kullanılmıştır.

Mümin kişi, “fâsık” ya da (yaklaşık olarak) aynı anlama gelen “fâcir” müslümanı dışlayamaz. Onunla ilişkerini nasıl düzenleyeceğini ise İslam Fıkıhı belirler.³⁸

4. Tekfîr:

Bir kimseyi kâfirlikle suçlamak demektir. İslam âlimlerinin, çok dikkatli olunması uyarısında bulundukları noktalardan biri de budur. “Bu nedenle büyüklerden birçok zevât, "Günah işleyen hiç kimseyi kâfir diye suçlamayız." dememişlerse de, "Her günah işleyeni kâfirlikle suçlamayız." demişlerdir.”³⁹

Bunun anlamı şudur: Müslüman kişi, işlediği hemen her günah sebebiyle kâfir olmaz. Ama öyle günahlar, öyle suçlar vardır ki işlendiği zaman (Allah korusun!) İslam Dini'nden çıkmak için yeterli bir neden oluşturabilir. Bunların başında ise Kur'ân-ı Kerîm'i, bir bütün olarak kabul etmemek; “Nas”la yasaklanmış olan bir şeyin yasaklığını tanımamak, ya da yasak olmayan bir şeyi yasak kabul etmek gibi durumlar gelir.⁴⁰

Küfür çok ağır bir suç olduğu için, mümin kişi bu suçu işleyen kimse hakkında kesin yargıya varmadan önce bu durumdaki insanın gerçekten kâfir olup olmadığı hakkında duyduklarını ya da gördüklerini tekrar tekrar gözden geçirmeli, gerekirse âlimlere danıştıktan sonra bu konuda karara varmalıdır. Çünkü özellikle mümin kişi eğer, babası, çocuğu, karısı ya da kardeşi gibi yakınlarından birini (sonradan) bu ağır suçun içinde görüyorsa, İslam Fıkıhı'na konu olan çok büyük bir sorunla karşı karşıya bulunuyor demektir!⁴¹

Sonuç:

Kainatta en gelişmiş canlı yaratık insandır. Onun diğer bütün canlılardan en önemli ayrıcalığı ise sahip bulunduğu akıldır. Bu yüzdendir ki bütün canlılar arasında eşya ve olayların içyüzünü araştıran yalnızca insan türüdür. Taşıdığı olağanüstü öneme ve bizzat kendisini hayretler içinde bırakan ilginç yapısına bakarak insan, kâinâtın karmaşık sırları ve olayların kalabalığı içinde hemen her şeyi öğrenmek, madde ötesine ulaşmak ve kendini aşmak iddiasındadır. Binlerce yıldır insanın merak ve heyecanla sürdürdüğü, gerçekleri yakalama yarışında onun bulabildikleri elbetteki küçümsenemez. Buna rağmen kendini keşfetmekte uzun bir yol aldığı da söylenemez. Aslında insanoğlu, bu hummalı arayışla ruhunun derinliğinde yatan bir özlemi ortaya koymaktadır. En büyük gerçeğe kavuşma özlemi de diyebileceğimiz bu arayışın cevabını ise kısaca şu şekilde vermek mümkündür:

İnsan, hayattaki bütün avantajlarını aklına borçludur. Dolayısıyla insan akli, her şeyden önce temel görevini fark etmeli ve bu görevi titizlikle yerine getirmeye çalışmalıdır. Bu göreve kısaca “Allah'a iman etmektir.” diyebiliriz. İnsan, bu suretle ancak uğrunda yaratıldığı amaca uygun olarak dünya hayatındaki yerini doldurabilir ve

³⁸ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 335.

³⁹ Ali b. Ali b. Muhammed b. Eb'il-İzz ed-Dımışkîy, El-Akıyda'tut-Tahawiyya Şerhi : 2/434, Muassa ar-Risâlah Beyrut-1988 (Birinci basım)

⁴⁰ Bk. Küfür, şirk, zendeka ve irtidâd kavramları.

⁴¹ Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 335-336.

misyonunu tamamlayabilir. Bunu yaparken çok iyi bilmelidir ki onu ebedi kurtuluşa götürecek tek çıkış, gerçek vahyin (yani Kurân-ı Kerim'in) ve aklın birlikte klavuzluk ettikleri yoldan başkası değildir. Bu yolda rahatça yürüyebilmek ve amaca ulaşmak için insanın, önce kendisini çok iyi tanıması ve özellikle şu gerçekleri bilmesi gerekir:

Basit düşünenlerce sanıldığı gibi insan, sırf bir yığın et, kemik ve kandan oluşan basit ve sıradan bir canlı değil, bilakis zeki, bilinçli, sosyal ve rûhânî bir varlıktır; Düşünür, yorumlar, muhâkeme eder, sorgular ve tasarlar; Zamanı, mekânı ve şartları hesaplar; İnanır, güler ve ağlar...Bu harika meziyetler ve bilimin henüz sırlarını çözemediği bu tarife sığmaz üstünlükler insanın çok büyük bir sorumluluk taşıdığını kanıtlamaktadır. Bu sorumluluğun “En büyük gerçeğe inanmak” olduğunu keşfetmek zor değildir. İnsan, her şeyden önce Alemlerin Rabb'i olan Allah Teâlâ'ya ve O'nun bildirdiklerine inanmaktan sorumlu olduğunu idrak etmelidir. Çünkü insanın, bu dünya hayatında yerine getirmek durumunda olduğu görevlerin hepsi bu noktadaki sorumluluğa dayanır. Ayrıca belirtmek gerekir ki Allah (cc)'a ve O'nun bildirdiği gerçeklere içtenlikle iman eden insan, daha bu dünya da bile pembe bir âlemin kucağında, mükemmel bir doyumun, erişilmez bir zevkin ve kesintisiz bir mutluluğun serinliği içinde yaşama imkanını elde edebilir.

Allah Teâlâ, Zahir ve Batın'dır. Yüce sıfatları ve “Esmâ'ül-Hüsna” sı ile gizli ve aşikar, her şeyde kendini insana tanıtmış, onu imana davet etmiştir. Hulûlden münezzeh olarak yaratmış bulunduğu her zerredeki tecellisinden yola çıkarak O'nu anlamak akıl ve iz'an sahibi insan için zor iş değildir. İhsan ettiği akıl nimetiyle birlikte son bir fırsat olarak insanlığa iletilmek üzere Hz. Muhammed Mustafa Sallallahu Aleyhi ve Sellem Efendimiz Hazretleri'ne indirmiş bulunduğu Kur'ân-ı Kerim ile Rasûlullâh (sav)'ın mübarek sözleri ve O'nun nezih hayatı, üzerimize nurdan hüzmeler halinde ışık saçmakta, yollarımızı aydınlatmaktadır. Dolayısıyla bu son fırsatı kaçıranların, yarın Allah (cc) huzurunda hiç bir mazeretleri bulunmayacaktır! ⁴²

صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ

—DERLEME—
— E- M A İ L —

Ebu Abdulmumin Tekin. bin Muharrem.el-Kayseri
tekin_mihci@hotmail.com

⁴² Ferit Aydın, İslam'da İnanç Sistemi, Kahraman Yayınları: 336-337.